

N A R O D O W E C E N T R U M N A U K I

Rada Narodowego Centrum Nauki

Konkursy Narodowego Centrum Nauki

**Przewodnik dla Ekspertów
oceniających wnioski w konkursach NCN**

dokument dostępny na stronie internetowej Narodowego Centrum Nauki

www.ncn.gov.pl

1. Wstęp

Narodowe Centrum Nauki (NCN) powołane na mocy ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o Narodowym Centrum Nauki to agencja wykonawcza, której zadaniem jest finansowanie badań podstawowych realizowanych w formie projektów badawczych, stypendiów doktorskich oraz staży po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. Kwalifikacja projektów do finansowania odbywa się na zasadzie oceny wniosków złożonych w konkursach NCN. Proces oceny wniosków przebiega przy współpracy z wybitnymi polskimi i zagranicznymi naukowcami – ekspertami NCN.

Badania podstawowe są to prace eksperymentalne lub teoretyczne podejmowane przede wszystkim w celu zdobycia nowej wiedzy o podstawach zjawisk i obserwowalnych faktów, bez nastawienia na bezpośrednie zastosowanie komercyjne. Badania podstawowe należy odróżnić od badań stosowanych, które zorientowane są przede wszystkim na zastosowanie w praktyce. Oznacza to, że wnioski w oczywisty sposób aplikacyjne nie mogą być finansowane przez NCN.

Podczas oceny wniosków wątpliwości mogą budzić te z nich, w których aspekt poznawczy przeplata się z aspektem zastosowania wyników badań w praktyce. Kwalifikacja tych wniosków do oceny odbywa się na zasadzie porównania proporcji pomiędzy tymi aspektami, z uwzględnieniem stanowiska samych wnioskodawców uzasadniających spełnienie przez projekt kryterium badań podstawowych. Zdaniem Rady NCN w ocenie tego kryterium należy brać pod uwagę istotność proponowanych badań dla rozwoju określonej dyscypliny nauki, a także całego systemu nauki w obszarze czystego poznania. Badania naukowe mające za zadanie wdrożenie wyników należą już do domeny badań stosowanych i jako takie powinny być kierowane do Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR).

Przewodnik dla ekspertów NCN

Niniejszy dokument opisuje w sposób szczegółowy proces oceny wniosków, jego zasady oraz obowiązki ekspertów biorących w nim udział. Dodatkowo, ma na celu zapoznać ekspertów NCN z sytuacjami, które mogą wystąpić podczas ich pracy.

2. Panele i zasady oceny

Panele NCN

Rada NCN przyjęła za podstawę procesu kwalifikacji i oceny projektów podział na 25 paneli dziedzinowych - **paneli NCN** (dyscyplin lub grup dyscyplin), tematycznie pokrywających cały obszar badań naukowych, w trzech głównych działach:

HS – Nauki Humanistyczne, Społeczne i o Sztuce (6 paneli, HS1 - HS6),

ST – Nauki Ścisłe i Techniczne (10 paneli, ST1 - ST10),

NZ – Nauki o Życiu (9 paneli, NZ1 - NZ9).

Wszystkim tytułom paneli towarzyszy lista deskryptorów (pomocniczych określić identyfikujących), wskazujących dziedziny badań objętych konkretnym panelem.

Wnioskujący samodzielnie dokonuje wyboru panelu, do którego składa wniosek.

Podział środków finansowych w ramach paneli NCN

Rada NCN, po wnikliwej analizie struktury wniosków złożonych w danym konkursie, ustala procentowy podział środków finansowych przeznaczony na realizację projektów pomiędzy trzy główne działy: HS, ST, NZ. Rada NCN określa następnie wysokość środków przeznaczonych na finansowanie projektów złożonych w danym konkursie na podstawie analizy kosztów realizacji projektów złożonych w ramach poszczególnych dyscyplin lub grup dyscyplin oraz priorytetów ustalonych przez Radę.

Zasady oceny wniosków w konkursach NCN

Wnioski złożone w konkursach NCN podlegają ocenie formalnej i merytorycznej. Koordynatorzy Dyscyplin dokonują oceny formalnej, sprawdzając złożone wnioski pod kątem spełnienia warunków konkursów określonych przez Radę NCN. Ocena merytoryczna wniosków przebiega w dwóch etapach i jest prowadzona przez Zespoły Ekspertów wybierane spośród Korpusu Ekspertów przez Radę NCN dla każdego z paneli lub grup paneli w zależności od sposobu procedowania przyjętego dla danego typu konkursu.

W pierwszym etapie oceny członkowie Zespołu Ekspertów sporządzają indywidualne oceny wniosków. Oceny te zostają uzgodnione podczas dyskusji przeprowadzanej podczas posiedzenia Zespołu Ekspertów. Po dyskusji, na podstawie decyzji podjętej przez Zespół Ekspertów, tworzony jest ranking wniosków zakwalifikowanych do drugiego etapu, których łączna kwota planowanych nakładów nie powinna przekraczać dwukrotnej wysokości środków finansowych przeznaczonych przez Radę NCN na realizację projektów w ramach danego panelu lub grup paneli.

W przypadku konkursów dotyczących przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez NCN w zakresie projektów badawczych, podczas drugiego etapu oceny wniosków, eksperci zewnętrzni, niebędący członkami Zespołu Ekspertów, sporządzają indywidualne oceny specjalistyczne wniosków. Oceny te prezentuje podczas drugiego posiedzenia Zespołu Ekspertów, członek zespołu wyznaczony przez przewodniczącego. Po

dyskusji, Zespół Ekspertów podejmuje decyzję o ocenie końcowej wniosków, wyrażonej poprzez pozycję każdego z nich na liście rankingowej.

W przypadku konkursów na stypendia doktorskie i staże po uzyskaniu stopnia naukowego doktora podczas drugiego etapu oceny wniosków, członkowie Zespołu Ekspertów przeprowadzają rozmowę kwalifikacyjną z wnioskodawcą i ustalają końcową ocenę wniosku na podstawie indywidualnych ocen, wyników rozmów kwalifikacyjnych oraz analizy i dyskusji nad wnioskami.

Na każdym etapie oceny Koordynatorzy Dyscyplin czuwają nad przestrzeganiem zasad bezstronności i rzetelności ocen wykonanych przez ekspertów.

3. Eksperci Narodowego Centrum Nauki

Zespoły Ekspertów

Rada Narodowego Centrum Nauki opracowała zasady tworzenia Zespołów Ekspertów zawarte w dokumencie „**Korpus Ekspertów Narodowego Centrum Nauki - tworzenie i zasady działania**”. Zgodnie z jego zapisami, Rada NCN rekomenduje składy Zespołów Ekspertów dla paneli lub grup paneli, do oceny wniosków złożonych w poszczególnych konkursach NCN. Eksperci wybierani są na podstawie analizy struktury i tematyki wniosków spełniających kryteria formalne, proporcjonalnie do liczby zgłoszonych wniosków.

W pracach Zespołów Ekspertów mogą brać udział eksperci, którzy nie są kierownikami ani wykonawcami projektów zgłoszonych w danej edycji konkursów NCN.

Członkowie Zespołów Ekspertów są zobligowani do:

- dokonania oceny indywidualnej przydzielonych im wniosków w trybie zdalnym,
- uczestniczenia w sesjach Zespołu Ekspertów,
- zapoznania się z wszystkimi wnioskami ocenianymi przez Zespół Ekspertów w danym konkursie,
- udziału w dyskusji dotyczącej ocenianych wniosków,
- zaproponowania zewnętrznych ekspertów do oceny wniosków w drugim etapie oceny.

Eksperci w swoich działaniach są niezależni, bezstronni, rzetelni i kierują się wyłącznie przesłankami merytorycznymi. Oceniać wnioski powinni nie tylko z pozycji specjalisty w zakresie poruszanych w nich zagadnień, ale także z szerszej perspektywy, mając na uwadze wkład proponowanych badań w rozwój dyscypliny, dziedziny oraz całego systemu badań.

Przewodniczący Zespołów Ekspertów posiadają dodatkowe uprawnienia wynikające z kierowania pracami zespołu i ściśle współpracują z Koordynatorami Dyscyplin.

Do zadań Przewodniczącego Zespołu Ekspertów należy:

- przydzielanie członkom Zespołu Ekspertów wniosków do oceny w pierwszym etapie oceny merytorycznej,
- przewodniczenie posiedzeniom Zespołu Ekspertów,

- rekomendowanie Koordynatorowi Dyscyplin kandydatur ekspertów zewnętrznych do oceny wniosków w drugim etapie oceny merytorycznej, z uwzględnieniem kandydatur przedstawionych przez członków Zespołu Ekspertów,
- przekazywanie Koordynatorowi Dyscyplin, każdorazowo po zakończonym posiedzeniu, list rankingowych ocenionych wniosków.

Zgodnie z przyjętymi zasadami, mając na uwadze konieczność zapewnienia przejrzystości i rzetelności ocen wniosków w konkursach NCN oraz zagwarantowania bezstronności ekspertów zaangażowanych w ten proces, Rada Narodowego Centrum Nauki podaje do publicznej wiadomości jedynie nazwiska Przewodniczących Zespołów Ekspertów w poszczególnych panelach lub grupach paneli. Pełna lista ekspertów biorących udział w pracach Zespołów Ekspertów w rozstrzygniętych konkursach jest ogłaszana w porządku alfabetycznym raz do roku po zakończeniu wszystkich procedur konkursowych.

Eksperci zewnętrzni NCN

Oprócz członków Zespołów Ekspertów w ocenie wniosków biorą również udział eksperci zewnętrzni, niebędący członkami Zespołów Ekspertów. Stanowią oni grono wybitnych naukowców polskich i zagranicznych, którzy wykorzystując swoją specjalistyczną wiedzę, dokonują oceny wniosków w konkursach NCN. Eksperci zewnętrzni są rekomendowani dla indywidualnych wniosków przez członków Zespołów Ekspertów. Eksperci zewnętrzni pracują zdalnie i przekazują swoje opinie drogą elektroniczną. Nie uczestniczą w posiedzeniach Zespołów Ekspertów, a zakres ich aktywności ogranicza się do drugiego etapu oceny merytorycznej. Komentarze ekspertów zewnętrznych nie muszą być zbieżne, ale podlegają dyskusji podczas posiedzenia Zespołów Ekspertów. Nazwiska ekspertów zewnętrznych nie są publikowane.

4. Indywidualna ocena wniosków

Oceny indywidualne powinny być wysokiej jakości, rzeczowe oraz wyjaśniać kluczowe atuty i słabe strony ocenianego wniosku w świetle ustalonych kryteriów. Ekspert zobowiązuje się do wykonania rzetelnej i terminowej oceny wniosku, a w przypadku zastrzeżeń do wykonanej oceny, Koordynator Dyscyplin może zwrócić ją ekspertowi do uzupełnienia. Opinie przedstawione przez ekspertów są dostępne dla wnioskodawcy w oryginalnej formie.

Przy sporządzaniu ocen eksperci powinni:

- używać obiektywnego, analitycznego języka oraz jednoznacznych sformułowań,
- używać kompletnych i jasnych zdań bez żargonu,
- przekazywać uwagi w sposób uprzejmy i merytoryczny,
- formułować krytyczne komentarze w sposób konstruktywny i nieobraźliwy,
- unikać zamieszczania osobistych i niepewnych opinii,
- unikać odniesień do wieku, narodowości, płci lub spraw osobistych wnioskodawcy,
- unikać używania pierwszej osoby np.: "Myślę, że ...",
- unikać bezpośredniego porównania wniosku z innymi wnioskami,
- unikać opisywania lub streszczania wniosku,
- unikać lekceważących stwierdzeń o proponowanych rozwiązaniach.

W trakcie oceny indywidualnej wniosków uwzględnia się zasady określone przez Radę Narodowego Centrum Nauki w „**Regulaminie przyznawania środków na realizację zadań finansowanych przez NCN w zakresie projektów badawczych, staży po uzyskaniu stopnia naukowego doktora oraz stypendiów doktorskich**”, w którym uwzględnia się również procentowy wkład ocen poszczególnych kryteriów w ocenie wniosków oraz charakter tych ocen dla poszczególnych konkursów zawarty w „**Ocenie wniosków o finansowanie projektów badawczych i wniosków o finansowanie staży po uzyskaniu stopnia naukowego doktora w konkursach przeprowadzanych przez Narodowe Centrum Nauki**”.

5. Konflikt interesu

Bezstronność ekspertów NCN nie może budzić wątpliwości. W celu uniknięcia sytuacji konfliktu interesu Rada Narodowego Centrum Nauki opracowała czytelne reguły zawarte w dokumencie „**Zasady etyczne członków Rady i ekspertów Narodowego Centrum Nauki**”. Każdy z ekspertów, podpisując stosowne oświadczenie, zobowiązuje się do przestrzegania zawartych w dokumencie zasad.

Ekspersi NCN w realizowaniu swych zadań zachowują zasadę poufności w odniesieniu do procesu oceniania, treści oceny oraz osób ją przygotowujących. Ekspert, w szczególności nie może wymieniać poglądów na temat ocenianego wniosku z kimkolwiek, włączając w to także innych członków Zespołu Ekspertów, z wyjątkiem dyskusji podczas posiedzenia Zespołu Ekspertów.

Ekspersi nie mogą być kierownikami ani wykonawcami projektów złożonych w tej edycji konkursów, w których pełnią funkcję eksperta. Członek Zespołu Ekspertów w konkursach na finansowanie projektów badawczych i staży podoktorskich, których kierownikami lub wnioskodawcami są osoby nieposiadające stopnia naukowego doktora, nie może być wskazany we wniosku jako promotor lub opiekun naukowy.

Jeżeli ekspert w trakcie wykonywania zadań podczas procesu oceny stwierdzi zaistnienie jakiegokolwiek przyczyny mogącej wpływać na bezstronność i rzetelność oceny, zobowiązany jest do bezzwłocznego poinformowania o tym fakcie Koordynatora Dyscyplin.

W oparciu o dostępne informacje, Przewodniczący Zespołu Ekspertów, przydzielając ekspertom wnioski do oceny powinien brać pod uwagę potencjalne sytuacje prowadzące do konfliktu interesu.

Wykluczenie eksperta z procesu indywidualnej oceny następuje w sytuacji gdy ekspert:

- jest współpracownikiem podmiotu składającego wniosek,
- był w jakimkolwiek stopniu zaangażowany w przygotowanie wniosku,
- może bezpośrednio skorzystać na akceptacji lub odrzuceniu wniosku,
- pozostaje w bliskich relacjach rodzinnych z wnioskodawcami lub osobami reprezentującymi jednostkę organizacyjną związaną z wnioskiem,
- jest, lub był w ostatnich trzech latach zatrudniony w jednostce naukowej, z której pochodzi wniosek, lub w której jest zatrudniony wnioskodawca (jako jednostkę rozumiemy wydział na uczelni lub konkretny instytut PAN),

- zachodzi inna ważna przyczyna, mogąca ograniczać jego rzetelność i bezstronność w ocenie wniosku.

Przykładowo:

- Gdy ekspert oceniający wniosek o finansowanie projektu badawczego jest członkiem Rady Naukowej podmiotu składającego ten wniosek (np. Instytutu PAN), musi zostać wykluczony z procesu oceny indywidualnej z uwagi na wystąpienie przesłanki „jest współpracownikiem podmiotu składającego wniosek”.
- Gdy ekspert oceniający wniosek realizuje w podmiocie składającym wniosek (np. w Instytucie PAN) inny projekt badawczy finansowany przez NCN i pobiera wynagrodzenie z tytułu umowy cywilnoprawnej, musi on zostać wykluczony z procesu oceny indywidualnej z uwagi na wystąpienie przesłanki „jest lub był w ostatnich trzech latach zatrudniony w jednostce naukowej, z której pochodzi wniosek, lub w której jest zatrudniony kierownik projektu” lub / i „jest współpracownikiem podmiotu składającego wniosek”.
- Gdy ekspert oceniający wniosek oraz kierownik ocenianego projektu są członkami tych samych organizacji lub gremiów (np. są członkami Rady Naukowej Instytutu PAN niebędącego jednakże wnioskodawcą ocenianego projektu), musi on zostać wykluczony z procesu oceny indywidualnej z uwagi na wystąpienie przesłanki „zachodzi inna ważna przyczyna, mogąca ograniczać jego rzetelność i bezstronność”.

Ekspert jest zobowiązany do ujawnienia konfliktu interesu dotyczącego wniosku, który został mu przedzielony i wycofać się z jego oceny. W tej sytuacji ekspert nie bierze udziału w dyskusji ani w głosowaniach nad oceną wniosku i jest zobligowany do opuszczenia sali obrad na czas dyskusji. Niedozwolone są również jakiegokolwiek próby wpływania bezpośrednio lub pośrednio na rezultaty oceny tego wniosku podczas całego postępowania konkursowego.

Koordinator Dyscyplin wyłącza eksperta z postępowania w sprawie oceny wniosku w sytuacji konfliktu interesów, a w szczególności uzasadnionego podejrzenia stronniczego działania. Opinie przygotowanej przez eksperta, który został wyłączony z postępowania w sprawie oceny wniosków, nie uwzględnia się.

6. Sesje Zespołów Ekspertów

W celu przeprowadzenia dyskusji ocen wniosków, Koordynatorzy Dyscyplin organizują dwie sesje Zespołu Ekspertów. Przez „sesję” należy rozumieć wszystkie posiedzenia na danym etapie oceny merytorycznej

Organizacja sesji Zespołów Ekspertów

Każdy członek Zespołu Ekspertów otrzymuje przed planowaną sesją niezbędne informacje dotyczące posiedzenia wraz z materiałami, które będą przedmiotem obrad i uzgodnień.

Koordinator Dyscyplin udostępnia do wglądu członkom Zespołów Ekspertów wszystkie wnioski wraz z ich ocenami.

Ogólne zasady regulujące przebieg posiedzenia Zespołu Ekspertów

Posiedzenia Zespołu Ekspertów prowadzi Przewodniczący tego zespołu lub inny członek zespołu wyznaczony w jego zastępstwie. W każdym posiedzeniu Zespołu Ekspertów uczestniczy, bez prawa głosu, Koordynator Dyscyplin. Decyzje Zespołu Ekspertów podejmowane są zwykłą większością głosów, w obecności co najmniej połowy składu Zespołu Ekspertów z wyjątkiem ostatecznego głosowania dotyczącego listy rankingowej, w trakcie którego obowiązuje większość bezwzględna. Z posiedzenia Zespołu Ekspertów sporządza się protokół, który podpisuje Przewodniczący danego zespołu. W protokole zamieszcza się treść rozstrzygnięć przyjętych przez Zespół Ekspertów, decyzje w sprawie ocenianych wniosków oraz tworzonych list rankingowych, w szczególności uzasadnienia decyzji Zespołu Ekspertów podjęte w toku prowadzonych dyskusji. Do protokołu dołącza się listę obecności z posiedzenia Zespołu Ekspertów.

Końcowa ocena wniosku jest wynikiem uzgodnień w Zespole Ekspertów, nie zaś jedynie średnią z ocen indywidualnych. Ocena punktowa wniosku ma charakter pomocniczy i stanowi punkt wyjścia do dyskusji nad oceną końcową. Podstawą decyzji o ocenie końcowej wniosku jest analiza zasadności finansowania wniosku na tle innych wniosków ocenianych w konkursie.

Efektom prac Zespołów Ekspertów oceniających wnioski w danym konkursie jest:

- po pierwszym posiedzeniu - lista rankingowa wniosków zakwalifikowanych do II etapu wraz z uzasadnieniami.
- po drugim posiedzeniu - lista rankingowa wniosków zakwalifikowanych do finansowania oraz uzasadnienia ocen wszystkich rozpatrywanych wniosków, stanowiące podstawę do podjęcia odpowiednich decyzji przez Dyrektora NCN.

Lista rankingowa

Rezultatem drugiego posiedzenia Zespołu Ekspertów jest lista rankingowa wniosków zakwalifikowanych do finansowania, którą Koordynator Dyscyplin przedkłada do zatwierdzenia Dyrektorowi NCN. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Koordynator Dyscyplin, po zasięgnięciu opinii Zespołu Ekspertów, może dokonać zmian kolejności wniosków do finansowania na liście rankingowej.

Uzasadnienie decyzji Dyrektora NCN powstaje na podstawie uzgodnionego stanowiska Zespołu Ekspertów dla danego wniosku. Gdy komentarze ekspertów zapewniają wystarczające wyjaśnienie podjętej decyzji, komentarz Zespołu Ekspertów może ograniczyć się do wskazania słabych i mocnych stron ocenianego wniosku. Zespół Ekspertów może zająć stanowisko odmienne od wynikającego z uwag ekspertów zewnętrznych. Jeżeli podczas posiedzenia Zespołu Ekspertów ujawniono istotną słabość wniosku, niezauważoną przez poszczególnych ekspertów, należy precyzyjnie udokumentować przyczyny podjętej decyzji.

W przypadku podjęcia decyzji o niefinansowaniu dobrego projektu, w sytuacji gdy w konkursie złożono wiele wniosków wysokiej jakości, uzasadnienie powinno zostać skonstruowane szczególnie uważnie. W takim przypadku należy wskazać na ograniczenia budżetowe jako główną przyczynę nieudzielenia finansowania. Wyjaśnienie takie pozwoli uniknąć wątpliwości co do powodów podjętej decyzji w kontekście wysokich ocen ekspertów.

7. Rola Rady Narodowego Centrum Nauki

Członkowie Rady NCN nie biorą udziału w procesie oceny wniosków. Rola Rady NCN ogranicza się do wyboru członków Zespołów Ekspertów i ich przewodniczących.